

ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΝΑΡΔΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Στην «Εστία» τῆς 20ῆς τοῦ Φλεβάρη δημοσιεύεται ἀπάντηση τοῦ κ. Μενάρδου σὴν ἐπίκριση γιὰ τὰ ἐπιγράμματά του τῆ γραμμένη ἀπ' τὸν Πάλλη, ποὺ φιλοξενήθηκε στὸ περιο- σμένο φύλλο τοῦ «Νουμά». Τόσο ἐλευθὴ ἐντύ- πωση μοῦ κάνει ἡ ἀπάντηση αὐτή, ὥστε νὰ μὴν μπορῶ νὰ φῶσω ἀσχολίαστο κανένα της σημείο. Κ' ἔτσι, ἐνῶ εἶχα σκεφτῆ διαβάζοντας τὴν κριτικὴ τοῦ Πάλλη νὰ μιλήσω, δίχως νὰ- να κατατεῖν σὲ τίποτ' ἄλλο, μόνο γιὰ ζήτημα ποὺ παροδικὰ καὶ σὲ ὑποσημείωσή του ἀγγίζει, γιὰ τὲς μετονομασίες δηλαδὴ τῶν ξενικῶν το- πονομιῶν, ποὺ ἔκανε καὶ ποὺ ἴσως κάνει ἀκό- μη ἡ Ἐπιτροπὴ μὲ πρόεδρο τὸ Μενάρδο, τώρα ἔξοδ γιὰ τὲς μετονομασίες, ποὺ καὶ γι αὐτὲς ἀπεφρονεῖ σημαντικό μέρος σὴν ἀπάντησή του ὁ κ. Μενάρδος, θέλω νὰ ξετάσουμε καὶ ὅτι περιέχει ἡ ἀπάντησή του σχετικὸ μὲ τὰ κύρια κριτήρια τῆς ἐπίκρισης. Μάλιστα, γιὰ νὰ μὴν ἀναγκαστῶ νὰ γράψω μακρόλογο ἄρθρο, ἀφίνω γιὰ κατοικινὸ φύλλο τοῦ «Νουμά» τὸ ζήτημα γιὰ τὲς μετονομασίες τῶν τοπωνυμιῶν. Σ' αὐτὸ τὸ φύλλο ἄς ξετάσουμε μονάχα τὰλλα, πούναι τὰ κύρια στὴ συζήτηση.

Λοιπὸν τί ἀπαντᾷ ὁ κ. Μενάρδος γιὰ τό- σα ψευδία, ποὺ δοθὰ κοφτὰ καὶ ἀριθμημένα τοῦ καταστρέφει ὁ Πάλλης; Ἀπαντᾷ μὲ τὸ τίποτα (σωπαίνει δηλ., κ' εἶναι τὸ φρονιμώτερο ποὺ κάνει, γιὰ τὰ περισσότερα) ἢ μὲ περίπου (τὸ ἐπίρρομα μοῦ θυμίζει καὶ μιὰν ἀκαδημα- ῖκὴ ἀνακοίνωση) τίποτα ἢ μὲ κάτι χειρότερο ἀπὸ τὸ τίποτα. Ἄς τὰ δοῦμε μὲ τὴ σειρά:

1) Μᾶς διδάχνει, ὅτι κάθε γλώσσα ἔχει δι- κό της σύστημα κομμάτων, δίχως νὰ καταδε- χτῆ νὰ μᾶς πῆ καὶ ποιο ἀκολουθίει ἀπ' αὐτὰ τὰ νοσηλικὰ ποὺ γράφει. Μαζὶ βρίσκει πὼς εἶναι σχολαστικὴ καὶ δασκαλισμὸς τὸ νὰ γίνεται κοινὰ γιὰ τὴ σωστὴ στῆξη στοὺς στίχους. Ἐχει ἀραγε σύμφωνους σ' αὐτὸ τοὺς συνακαδημαϊκοὺς κ.κ. Παλαμά, Δροσίνη καὶ λοιποὺς; Αὐτοῦ, μ' ἓναν παράγραφο κατοικινὸ, ζητᾷ καὶ νὰ μᾶς κινή νὰ πιστέψουμε καὶ καλὰ, ὅτι δὲ θάθελε νὰ ρέσουν στὸν Πάλλη τὰ ἐπι- γράμματά του. Θέλει λοιπὸν νὰ πιστέψουμε πὼς τὰ κακόφησε ἐπίτηδες, γιὰ νὰ μὴν ἀρέ- σουν παρὰ μόνο στὸ Χατζιδάκη;

2) Στὴν ἐπίκριση τῆς στιχογραφίας του ἀπαν- τᾷ, ὅτι πολλοὶ παρατοπισμοὶ γίνονται ἐπίτη- δες «χάριν τῆς ἐννοίας». Δὲ μᾶς λέει ὅμως γιὰ χάρη ποιανῆς «ἐννοίας» ἔγιναν οἱ δικοὶ του παρατοπισμοί.

3) Μὲ ὅτι λέει γιὰ τὸ γι α λ ὸ ς δὲν ἀπο- δειχνεῖ διόλου ὅτι ἡ λέξη σημαίνει ἀκρογιάλι. Τὸ «γ ι α λ ὸ γ ι α λ ὸ π η γ α ί ν α μ ε» δὲν εἶναι κατάλληλο παράδειγμα γιὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὴ λέξη. Ἔτσι διπλῆ ξεγελάει, γιὰτὶ καταντᾷ νὰ ση- μαίνει τὴ χωριστικὴ γραμμὴ, ποὺ εἶναι καὶ τῆς στεριάς καὶ τῆς θάλασσας, καὶ δὲν τὸ βρίσκω ἀδύνατο νὰ εἰπωθῆ καὶ γιὰ βάρκα, πὼς πάει «γιαλὸ γιαλὸ», ἐνῶ καθαυτὸ ταιριάζει γιὰ τὸν

περιπατητῆ τῆς στεριάς, ποὺ πάει ἔχοντας κοντὰ καὶ δίπλα τοῦ ὄλοένα τὸ γιαλὸ. Πρέπει νὰ ἐξη- γηθῆ μονή. Μὲ μονὴ τῆ λέξη ἀλήθεια εἶναι μόνο πὼς γιὰ συντομία μπορεῖ νὰ εἰπωθῆ καὶ λέγεται κάποτε—λεγόταν λ. χ. στὴ μακαρίτισσα τῆ Σμύρνη—: «πᾶμε στὸ γιαλὸ»=κοντὰ στὸ γιαλὸ, στὸ περιγιάλι, στὴν προκυμᾶα ἢ στὸ γῆρο τοῦ λιμανιοῦ. Τὸ ἴδιο μπορεῖ νὰ εἰπωθῆ καὶ αὐτὸ ποὺ ἀναφέρει ὁ κ. Μενάρδος, τὸ «φέ- ραν ψάρια στὸ γιαλὸ» (Ἄν κ' ἐδῶ μπορεῖ νὰ ἐννοηθῆ καὶ ὅτι τὰ ψάρια μένουν στὲς βάρκες καὶ πουλιοῦνται ἀπὸ κει μέσα). Παρόμοια συντομία ὅμως δὲν μπορεῖ νὰ πῆ ὁ κ. Μενάρ- δος ὅτι ἔκανε στὸ στίχο του, ὅπου βρίσκεται ἡ λέξη.

4) Γιὰ τὸ «βάζω αὐτὴ» παραπέμπει στὸ Βηλαρῶ. Ἄλλὰ ἐκεῖ ἔχει τὸν τόπο τῆς ἢ φράση, ποὺ δὲ σημαίνει νέτα σκέτα ἀκούω, παρὰ προ- σέχω νὰκούσω κάτι ποὺ εἶναι κάπως δύσκολο νὰκούστῃ δίχως προσοχὴ καὶ κατάλληλῃ διεύ- θυνση ἢ εφαρμογὴ τοῦ αὐτιοῦ. Στὸ στίχο τοῦ Μενάρδου δὲ χρειάζεται παρὰ τὸ «ἀ κ ο ὕ ς».

5) Ἡ συγκοπὴ λέει, «σ φ ί κ τ ε ς» δὲν εἶναι φανταστικὴ, ἀφοῦ λέμε ὅλοι κ' ἐδῶ στὴν πρω- τεύουσα: «τραβήχτε», «ἀνοίχτε» κτλ. Ἡ δὲν καταλαβαίνει ὁ κ. Μενάρδος, τί τοῦ λέει ὁ Πάλλης, ἢ κάνει πὼς δὲν καταλαβαίνει. «Ἀνοι- χτε» κτλ. βέβαια λέμε, ἐπίσης καὶ «σφίχτε», ἀλλὰ τὸ «σφίχτε» μὲ κ τ ποὺ τὸ βρήκε ἀλλοῦ παρὰ στὴ φαντασία του, ἀφοῦ δὲν εἶναι ἀρ- χαῖο κληρονομημένο ἔτσι δά; Εἶπε «σφίχτε» γιὰ χατήρι τοῦ Χατζιδάκη καὶ τῆς «Εστίας» ἴσως ἢ ἀπὸ τύφλα, ἀντὶς τὸ σωστὸ «σφίχτε», ὅπως λένε κάποτες κουτσογραμματισμένοι ἄν- θρωποι γιὰ πεῖδι εὐγενικὸ «Δεπτέρα» ἀντὶς «Δευτέρα», ἀνάλογα μὲ τὸ «λεπτὰ» ἀντὶς «λεφτά».

Καὶ τὸ ἐχ ὄ σ τ η, ἀκόμη καὶ ἄν, ὅπως γράφει, λέγεται πουθενά, ποὺ δὲν τὸ πιστεύω, πάλι εἶναι κάλπικο μέσα στοὺς στίχους του, γιὰτὶ δὲν μπορεῖ ἓνας ποὺ γράφει στὴν κοινὴ δημοτικὴ νὰ μεταχειρίζεται ὅπου θέλει τύπους ρηματικῶν διαλεκτικῶν καὶ ἄγνωστους.

6) Γιὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὴ σύνταξη τῆς ἀπὸ μὲ γενικὴ στὴ δημοτικὴ γλώσσα ποὺ με- ταχειρίζεται, βεβαιώνει πὼς λέμε «γελάσαμε ἀπὸ καρδιάς» καὶ «τῶχει ἀπὸ γεννήσεώς του». Οὔτε τὸνα λέμε οὔτε τᾶλλο. Τὸ «ἀπὸ καρδιάς» τὸ θυμάμαι ἐγὼ ἀπὸ κάπου, ἴσως ἀπὸ μαθη- τικὸ ποίημα, μὰ δὲν εἶναι γνήσια δημοτικὴ φράση. Τὸ «ἀπὸ γεννήσεώς του» εἶν' ὅλος διόλου ψεύτικο. Λέγεται «γεννησιμῶ του», ὄχι «γεννήσεώς του» ποὺ λέει.

7) Γιὰ δικαιολογίαν τοῦ ἔ τ ο ὕ τ ο ἀναφέρε- νει τέσσερις στίχους μὲ τὴν ἴδια συγκοπὴ ἀπὸ τῆ «Θυσία τοῦ Ἄβραάμ», τὴν «Ἐρωφίλη», καὶ τὸν «Ἐρωτόκριτο». Κάνει ὁ κ. Μενάρδος περίπου—ὄλο «περίπου» ἔρχεται στὴν ἄκρη τῆς πέννας μου—τὸ ἴδιο, ὅπως κ' ἓνας κατηγο- ρούμενος γιὰ καλιανθρωπιὰ δημοσιογράφος,

πού, μὴν μπορώντας νάποδείξη πὸς ἄδικα κατηγοριέται, πλήρωσε τρεῖς χιλιῶδες λίρες, γιὰ νάγοράσει καὶ νά δημοσιέψῃ γράμματα π' ἀπόδειχναν καὶ τὸν κατήγορό του καὶ συνάδερφο ἐπίσης παλιάνθρωπο. Ὅσους κι ἂν ἀναφέρει στίχους, τὸ ἔς το ὕτο δὲ χωνεύεται. Εἶναι λάθος. Εἶναι ἀδυναμία. Ἄς παρατηρηθῇ κίβλας ὅτι τὰ παραδείγματά του χρονολογοῦνται ἀπὸ τρεῖς αἰῶνες καὶ ὅτι ὁ Χορτιάτης καὶ ὁ Κορνάρος οἷτε ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ φραστικὲς ἀδυναμίες εἶταν οἷτε κι ἀκαδημαϊκοί.

Αὐτοῦ, ὅστις ἀπὸ τὴν παράθεση τῶν στίχων, προσκολλιέται κ' ἕνας ἀπροσδιόριστος καὶ ξεκιόρρωτος παρόμοιος, κι ἀμέσως κατόπι μιᾶς ὅμοια στιχομυθία. Τόσο ξελαφρώθηκε, φαίνεται, πὸν βρήκε τὸ ἔς το ὕτο καὶ στὸν Ἐρωτόκριτο, ὥστε ἐκφράζει τὴν εὐγνωμοσύνη του παινεύοντας... τὸ στερνὸ ἐκδότῃ Ξανθοῦδιδῃ, πὸν «ἀπέθανεν ἄγνωστος εἰς τὸ πολὺ κοινόν, ἐνῶ ἄλλοι ἐχαλοῦσαν κόσμον κ' ἐκαμίρωναν ὡς Ἀπόλλωνες (!) τοῦ ἔθους». Δηλαδή ποιὸν ἄλλοι; Ὁ Πάλλης; Ἐγὼ δὲν ξέρω κανέναν πὸν νὰ καμαρώνῃ σὰν τὸν κ. Μενάρδο. Καμαρώνει σὰν κίνας Λουδοβίκος τῶν Βουρβόνων. Ἀντιγράψω δῶ καὶ τὴ στιχομυθία π' ἀκολουθεῖ στὸ μνημόσυνο τοῦ Ξανθοῦδιδῃ:

«Τοὺς λέγετε: «Εἶνε στραβὴ ἡ ἔτυμολογία» σας, λάθος ἡ γραφὴ σας, δὲν εἶνε σωστὴ ἡ μέθοδός σας, κάμνετε ἀναχρονισμοὺς, ἀγνοεῖτε» ἢ παρανοεῖτε κείμενα».

«—Μὴν πολεμᾶτε τὴ δημοτικὴ, σᾶς ἀπαντῶν οἱ ἔξυπνοι ἄνθρωποι καὶ σᾶς σκυλοβρίζουν».

Ἀερολογίσις, πὸν μπῆκαν, γιὰ νὰ δώσουν κοιράγιο στὸ δριῖστη τους, πὸν παράδερε, ὡς πὸν νὰ φτιάσῃ πλησίσιος στὸ θριαμβευτικὸ τέλος τῆς ἀπάντησής του.

8) Νὰ τώρα καὶ τὸ θριαμβευτικὸ αὐτὸ τέλος, πὸν μιλάει γιὰ τὴν ὀρθογραφία τοῦ Φιλητᾶς: Ὁ «πολύς», λέει, Cröner «ἀπέδειξε διὰ τῶν ἐπιγραφῶν εἰς τὸν Hermes 37 (1902) στρεβλὴν τὴν παράδοσιν τῶν χειρογράφων». Λοιπὸν ὁ Cröner δὲν προτείνει κανένα Φιλιτᾶς οὐτ' ἀμφισβητεῖ τὴ χιλιομαρτυρημένη ὑπαρξὴ τῆς ὀνοματικῆς μορφῆς Φιλητᾶς. Κεῖνο πὸν ζητάει νάποδείξη εἰδικὰ γιὰ τὸν Κώτη (ἔτσι ἂν δὲν κάνω λάθος, λέγεται τώρα τὸ ἀρχαῖο Κῶος) ποιητὴ εἶναι μόνον ὅτι Φιλιτᾶς, παροξύντο, εἶτανε τὸνομά του, κι ἀργότερα ὅσοι τὸν ἀναφέρουν τὸν εἶπαν Φιλητᾶ παρασυσμένους ἀπὸ τὴ συχνότητα τοῦ τελευταίου αὐτοῦ ὀνοματικῶς τύπου.

* * *

Αὐτὰ εἶν' ὅλα ὅλα καὶ τέτια ὅσ' ἀπαντᾶει ὁ κ. Μενάρδος στὰ 9+12+10+47+11+6 κτλ. κτλ. παρατηρήματα τοῦ Πάλλῃ. Γιὰ νὰ μὴ φαίνεται ἡ φτώχεια τους, σεβρίζονται περιχυμένα ἀπὸ λογῆς σαχλότατα καὶ σιχαμένα γραφτὰ τσακίσματα καὶ καμώματα, ἀποστροφῆς καὶ ξεφωνίσματα, καθὼς καὶ ἀπὸ διδαχῆς, πὸν βλά-

φτουν μόνον κεῖνον πὸν τὶς σεβρίζει, κι ὅταν ἀκόμη εἶν' ἀληθινῆς καὶ δὲ συμπλέκονται μὲ ψέμματα, γιὰτι κανένας δὲν μπορεῖ νὰ πιστέψῃ πὸς ὁ Πάλλῃς περιμένει νὰ μιάη ἀπ' τὸ Μενάρδο τὰ ὅσα ξέρει κι ὁ τελευταῖος ἄνθρωπος τῆς ἀγορᾶς, λ. χ. «ὅτι διαφέρει σημαντικὰ ἡ προφορὰ τῶν νησιωτῶν μεταξὺ τῶν καὶ μάλιστα ἀπὸ τῶν κατοίκων τῆς Στερεᾶς, ὅτι ἄλλοι προφέρουν τὰ τελικὰ ν, ἄλλοι ὄχι κτλ.» Κ' ἐπειδὴ βλέπει πὸς δὲ φτάνουν ὅλ' αὐτὰ τὰ καμώματα γιὰ νὰ τονώσουν τὴν ἀπάντησιν καὶ γιὰ νὰ βγάλῃ τ' ἄχτι του, πετάει κίβλα λέγο καὶ λιγάκι, προαιάντων ὅμως στὴν ἀρχὴ καὶ στὸ τέλος κ' ἕνα «κίρ Λέκας» ἢ «Πάλλῃς Ἀρβανίτης». Τί θέλει νὰ πῇ μ' αὐτό; Ἐγὼ νομίζω πὸς εἶναι τιμητικὸ γιὰ τὸν Πάλλῃ τὸ νὰ μολογῆ μὲ τὸ ψευδώνυμο πὸν μεταχειρίζεται τὴ μακρυνὴν καταγωγὴν του. Μὰ ὁ κ. Μενάρδος, ὁ μισο-Τριτοκώτης καὶ μισο-δὲν ξέρω ποῦθε δὲ συλλογίστηκε πὸς μπορεῖ νὰ τοῦ ἀντισηφεντονιστῇ ὅτι στὴν Κύπρῳ χύθηκε, ὅπως εἶναι γνωστὸ, καὶ σημετικὸ αἷμα, πρῶτα πὸν εἶναι φανερὸν καὶ ἀπ' τὴ μορφὴ μισικῶν ἀπὸ κεῖ κίτου; Καὶ τὴν Κύπρῳ ἂν εἶχε μίαννα καὶ κατέρα τὸν παλιὸ τὸν Ἄδωνι, δὲ ἴκῃ μποροῦσε κίβλα νὰ βροῖσῃ τοὺς ἄλλους μὲ τὸ «Ἀρβανίτης». Πολὺ λιγώτερο τώρα πὸν δὲ γνώρισε παρὰ τὴν ἀγγλοκρατημένην Κύπρῳ καὶ τὸν καινούριον Ἄδωνι (Ἀλήθεια, τί ὄνομα εἶναι τοῦτο, κ. Μενάρδε καὶ κυρὰ «Ἐστία», γιὰ νάφισω πεῖα τὸνομα τοῦ κ. Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Τοπωνυμιῶν); τὸν Ἄδωνι πὸν μακαρομένος, καθὼς λένε, κάποτε σ' ἐγγλέξο ἀνταποκριτὴ κατῆφερε νὰ πάρῃ κίβλα συνέντευξιν ἀπὸ ἔτοψηφιο προθυπονογὸ καὶ νάναγγεῖλῃ στὴν ἐφημερίδα πὸν τὸν ἔστειλε τὸ σηματοπισμὸ Κυβερνήσης, κ' ἔτσι νὰ γίνῃ γνωστὸς καὶ σιγὰ σιγὰ διευθυντῆς ἐφημερίδας καὶ νὰ χροῖσῃ μαζί μὲ τὸ Χατζιδάκη καθηγητῆ τὸν κ. Σίμο Μενάρδο. Καὶ ὅμως νὰ πὸν ἀσυλλόγητα ὁ κ. Μενάρδος ὀνομάζει ἀπὸ τ' ἐπρόθυμες σ' αὐτὰ στήλες τοῦ φύλλου τοῦ πῆ ρωνά του τὸν κ. Πάλλῃ «κίρ Λέκα» καὶ Πάλλῃ Ἀρβανίτης!

Ι. ΣΤΑΜΝΟΠΟΥΛΟΣ

Π ρ ο σ θ ῆ κ η: Τὸ θέμα τοῦ τετρίσιου πὸν παραθέτει ὁ κ. Πάλλῃς στὸν ἀρ. 37 καὶ σελίδα τοῦ «Νουμᾶ» 20: «Νωρὲς πῆρα τὴ στυάτα μου κτλ.» ἴσως νάνα τὰκόλουθο: Ἄπὸ νέος ὁ κ. Μ. ἔβαλε πλώρη γιὰ πανεπιστημιακὴ ἔδρα, γιὰ τὴν Ἀκαδημία καὶ γιὰ τὴν κορφή τῆς κολώνας, ὅπου στέκεται ὁ Ἀπόλλωνας μὲ τὴ λύρα του. Τὰ κατῆφερε κι ἀνέβηκε κίμποσο, μὰ τὸν κουράζει φαίνεται ὁ ἀτελείωτος ἀνήφορος, νοιώθει σὰν τοὺς ἀεροπόρους π' ἀνεβαίνουν τὴν ἰνῆρα καὶ τὴ μοναξιά γῆρο του κι ἀπορεῖ, ποῦ θάνα τὸ κατάντημά του. Χωριάτες θάνα κείνοι πὸν δὲν τὰ καταφέρουν σὰν αὐτὸν καὶ μένουν πίσω. Καὶ δυὸ σκυλάκια ἴσως ἀντίπαλοῖ του πὸν τὸν γαίνῃ ξαν.